

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Türkiye, mevcut iktidarın uyguladığı politikalar nedeniyle her alanda ve sektörde devasa krizler yaşamaktadır. Ekonomiden eğitime, güvenlikten yargıya, sığınmacı ve kaçak sorunundan aile, gençlik ve dezavantajlı kesimlere, dış politikadan tarım ve hayvancılığa kadar neredeyse her alanda ciddi bir beka sorunu ile karşı karşıyadır. Özellikle tarım sektöründe, girdi maliyetlerindeki fahiş artışlar, vergilerin yüksekliği, anayasal zorunluluk olmasına rağmen yıldan yıla düşürülen tarım destekleri ve uygulanan bir dizi yanlış tarım politikaları ile ülkemiz hem gıda fiyatlarının neredeyse dünyada en çok arttığı hem de en sağlıksız gıda ve tarım ürünlerinin tüketildiği ülke konumuna getirilmiştir.

Stratejik bir sektör olan tarım ve gıda güvenliğinin toplum sağlığını tehdit eder boyutlara ulaşması karşısında vatandaşlarımız kendisini korunmasız hissetmektedir. İhraç edilen ve görece olarak en kaliteli ve sağlıklı olduğu düşünülen tarım ve gıda ürünlerinin bile zehirli maddeler içerdiği gerekçesiyle Türkiye'ye geri gönderildiği basına ve raporlara yansımaktadır. Geri gönderilen tarım ve gıda ürünlerinin ise akıbetinin ne olduğu tam olarak bilinmemektedir. Yetkililerin açıklamaları kamuoyunu tatmin etmemekte ve vatandaşlarımızı endişe ile sadece olan biteni izlemektedir.

Ülkemiz tarımının getirildiği bu durumun ve gıda güvenliğinin acil olarak masaya yatırılması ve ulusal bir farkındalık oluşturulması her zamankinden daha fazla önem arz etmektedir.

Sağlıklı gıdaya erişim başta olmak üzere, son yıllarda artan zehirli ve sahte gıda ürünleri ile ortaya çıkan bu sorunların sebeplerinin belirlenmesi ile alınacak tedbirlerin tespiti amacıyla, Anayasamızın 98'inci, TBMM İçtüzüğü'nün 104 ve 105'inci maddeleri uyarınca Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederim. 01.07.2025

Selçuk ÖZDAĞ
Muğla Milletvekili
Yeni Yol Partisi Grup Başkanvekili

GEREKÇE:

Türkiye, dünyada gıda fiyatlarının en çok arttığı ülkelerin başında gelmektedir. OECD verilerine göre 2024 yılında dünyada gıda enflasyonunda mesela tarım ürünlerinin en ucuz olduğu Yaz (haziran) döneminde dahi Türkiye yüzde 70'lere varan oran ile açık ara birinci iken en yakın takipçisi Meksika sadece yüzde 6.5 enflasyon oranına sahiptir. OECD ortalaması ise yaklaşık yüzde 4.5, AB bölgesi yüzde 1.8, Avrupa birliği yüzde 1.5 iken İsviçre, Finlandiya, Litvanya, Macaristan, Yeni Zelanda, Kosta Rika ve Çek Cumhuriyeti gibi ülkelerde ise bu oranlar eksilerdedir. Dünyanın en yüksek gıda enflasyonu ile yaşamak zorunda kalan Türk halkının yegane problemi sadece fiyatların yüksekliği de değildir. Uluslararası ve yerel raporlara ve medyaya yansıyan haberlere göre; sahte gıda ile kimyasal madde tespit edilen gıda ürünleri de büyük bir sorun olarak karşımızda durmaktadır. Ülkemiz tarımı, gıda güvenliğinin ciddi riskler barındırdığı bir sektör haline gelmiştir. Türkiye, 15-20 yıl öncesine kadar tarım ve hayvancılıkta kendisine yeten bir ülke konumundan bugün yurt dışından hayvan ve gıda ürünü ithal eden ülke konumuna getirildi.

Üstelik her geçen gün azalan tarım ürünü yetiştiriciliği de kimyasal ve sahte ürünler yüzünden iyice bitme noktasına ulaşmıştır. Söz konusu durum Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nün açıkladığı verilerle de sabittir. Tarım sektörümüz, girdi maliyetlerindeki fahiş artışlar, vergilerin yüksekliği, anayasal zorunluluk olan tarım desteklerinin yıllara sâri olarak azaltılması ve uygulanan bir dizi yanlış tarım politikaları yüzünden içinden çıkılmaz bir hale getirilmiştir. Bütün bunların yanında gıda güvenliğinin toplum sağlığını tehdit eder boyutlara ulaşması karşısında ise vatandaşlarımız kendisini korunmasız hissetmektedir. İhraç edilen ve görece olarak en kaliteli ve sağlıklı olduğu bilinen tarım ve gıda ürünlerinin bile zehirli maddeler içerdiği gerekçesiyle Türkiye'ye geri gönderildiği basına ve raporlara yansımaktadır.

Bu durum her ne kadar ekonomik boyutlar içerse de konunun stratejik, güvenlik ve elbette sağlık boyutunun da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Uluslararası raporlara göre, Türkiye'den ihraç edilen gıda ürünlerinde yasal sınırların kat kat üstünde kimyasal madde bulunduğu için geri gönderildiği ifade edilmektedir. 2024 yılında Türkiye, Avrupa Birliği'nin gıda güvenliği kontrol sistemi olan Rapid Alert System for Food and Feed (RASFF) üzerinden en çok bildirim alan ülke olmuştur. 2024 yılında pestisit kalıntıları ve aflatoksin seviyesindeki fazlalıklar gibi nedenlerle pek çok ihracat ürünü sınır kontrolünden geri döndüğünü biliyoruz. 2023 yılında da Türkiye RASFF'tan en çok bildirim alan ülke olmuştu. 2023'te yapılan 4777 bildirimden 361'i Türkiye'nin ürünlerine geldiğini hatırlayalım. Konuya ilişkin olarak Tarım ve Orman Bakanlığı, 2023 yılında geri dönen ürün oranının, ihraç edilen ürün hacmine göre oldukça düşük bir oranda kaldığını belirtiyor. Bakanlık, 2023'te pestisitlerle ilgili RASFF bildirimlerinin, bir önceki yıla göre %54 oranında azaldığını vurgulasa da 2024 yılında total bildirim sayısı artış göstermişti. Bu durum, pestisit kullanımındaki azalmaya rağmen başka tehlikeler sebebiyle bildirilen toplam ürün sayısının arttığını göstermektedir. Bu tablo Türkiye'nin kamuoyunda gıda güvenliği konusundaki endişeleri de artırdı. "Dubai çikolatasının yaygınlaşmasının sebebi, geri dönen Antep fıstıkları" gibi haber başlıkları, bu endişeleri daha görünür hale getirmiştir. Bu portalda her yıl bildirim uyarısı yapılan tüm ürünlerin yaklaşık yüzde onu Türkiye'den giden ürünlere ait ve maalesef ülkemizin itibarı bu konuda da yerlerdedir. Son yıllarda yurt dışına ihraç edilen gıda ürünlerinin, zehirli ve kimyasal maddeler tespit edildiği gerekçesiyle geri gönderilmesi esasen yanlış tarım politikalarının, denetimsizliğin ve ben yaptım oldu anlayışının bir sonucudur. Mesela: İtalya'ya ihraç edilen Antep fıstıkları kabul edilebilir limitlerin 9 katı aflatoksin tespit edilmesi sonucunda Türkiye'ye geri gönderilmiştir. Söz konusu aflatoksin maddesi özellikle karaciğer kanserine yol

açtığı bilinen bir maddedir. Yine mesela; İtalya, Fransa İsveç, Hollanda ve Bulgaristan'a ihraç edilen kuru incirler de yasal sınırların 10 katı okratoksin tespit edildiği için sınırlarından geri gönderilmiştir. Bu okratoksin maddesi de tıpkı aflatoksin gibi **bir toksin ve gıdaları en çok kirleten mikotoksinlerden biridir. Kanserojen bir madde olup böbrekleri mahveden bir kimyasaldır.** Yasal limitlerin 35 katı miktarda tespit edildiği için Hollanda'ya ihraç edilen kaysılar da geri gönderilmişti. Savaşta olan Rusya ve Ukrayna'ya mandalina ihraç edildi ve sınırdan geri döndürdüler, tıpkı Rusya'ya ihraç edilen limonlarda olduğu gibi. Hırvatistan'a ihraç edilen armutlar yasal sınırların 5 misli pestisit tespit edildiği gerekçesiyle Türkiye'ye geri gönderilmiştir. Aynı şekilde Hırvatistan'a ihraç edilen domateslerin de pestisit maddesine rastlanıldı gerekçesiyle geri gönderildiğini hatırlatmakta fayda var. Letonya'ya ihraç edilen narlarda da yasal sınırların 10 misli pestisit bulunduğu için Türkiye'ye iade edilmiştir. Peki bu Pestisit nedir? Uzmanların ifadesiyle kullanılması/alınması durumunda insanı zehirleyen bir kimyasaldır. Pestisitın sağlığa zararları uzun vadede kendini gösterebilir. Beyin hasarı, doğum kusurları, kısırlık, böbrek, akciğer hasarları pestisitın uzun vadede etkileri olabilmektedir ki ülkemizde son yıllarda bu tip sağlık sorunlarının yaygınlaştığını bir de bu açıdan düşünmek gerekmektedir. Böcekleri öldürmek için kullanılan bu türden zehirli maddeler tespit ediliyor ve Türkiye'ye geri gönderiliyor. Bunu yiyen insanlar ölmezse bile orta ve uzun vadede kesinlikle hastalanıyor ve ciddi sağlık sorunları yaşamaya başlıyor. Avrupa Birliği ülkeleri, gıda güvenliği gerekçesiyle sınırlarından geri gönderdiği her 5 üründen biri Türkiye'den maalesef. Aflotoksin limitini 38 kat fazla aşan kuru incirler var. Pestisit sınırını 30 kat aşan mandalinalar var. Yasal sınırı 5 katı fazlası tespit edilen biberler var. Zararlı böceklerin imhası için en yaygın şekilde kullanılan kimyasallardan biri de Chlorpyrifos maddesidir. Ülkemizde bu maddenin kullanımı o kadar yaygınlaşmış durumda ki güya bu maddenin kullanımı 2016 yılında yasaklanmıştı. Yasak olmasına rağmen ihraç edilen ürünlerde en çok bu maddeye rastlanılmaktadır. Halbuki 8 yıldır Türkiye'de yasak ama kullanılan kimyasallar içinde ilk sırayı bu madde almaktadır. Bakanlık söz konusu bu maddeyi yasaklıyor ama stoklardaki tükenene kadar diye bir şerh düşünüyor. Ve doğal olarak yıllardan beri bu stoklar bitmek bilmediği gibi her geçen yıl da artıyor. ! Bunun denetimini yapmakla mükellef olan yetkililer ise Uruguay'dan sığır ithal ederek gün geçiriyor. Yani sahipsizlik ve denetimsizlik her alanda yarış halindedir. Özellikle Avrupa'ya ihraç edilen gıda ve tarım ürünlerini denetleyen bir mekanizma mevcut değil ki bu ürünler sınır kapılarından gerisin geri Türkiye'ye gönderiliyor. Her alanda yaşanan itibar sorunu bu konuda da devasa boyutlara ulaşmıştır.

Daha vahim olanı ise Avrupa'nın kapıdan çevirdiği sebze, meyve ve diğer tarım ürünlerinin akıbetinin ne olduğu... Bu ürünlerin imha edildiği söyleniyor ama bu konuda da şeffaflığın olmadığı görülüyor. Birçok ihracatçı, yurt dışından geri gönderilen ihraç maddesi gıda ve tarım ürünlerinin gümrüklerde ihaleye çıkarılarak iç piyasaya sürüldüğünü ifade etmektedir. Kaldı ki ihraç ürünü olduğu için görece kaliteli ve sağlıklı gıda ürünlerinin geri gönderilmesinden bahsediyoruz. Aslında en büyük sorun aynı tarladan çıkan ve aynı kimyasallar kullanılarak üretilip iç piyasaya sürülen tarımsal ürünlerdir. Bunların denetimi, kontrollerinin sağlıklı bir şekilde yapılmadığı açıktır. Yurt dışına ihraç edilen gıda ve tarım ürünleri bile denetlenmiyor ki bunlar denetlensin. Denetimden kasıt ise üreticinin beyanından ibaret bir yaklaşımdan ibarettir. Tüm bu gerekçeler bağlamında TBMM'de bir araştırma komisyonu kurulması acil ve zaruridir.